

Декларація принципів міжнародного спостереження за виборами.

27 жовтня 2005 року.

Істинно демократичні вибори – це уособлення суверенних прав, що належать населенню країни, вільне волевиявлення якого покладено за основу повноважень та легітимності уряду. Права громадян обирати та бути обраними під час періодичних істинно демократичних виборів – це міжнародне визнання права людини. Істинно демократичні вибори мають на меті мирне вирішення боротьби за політичну владу в країні й тому грають центральну роль у підтриманні миру та стабільності. У тих країнах, де уряд обирається законним шляхом під час істинно демократичних виборів, можливості для недемократичних зазіхань на його владу обмежені.

Істинно демократичні вибори є однією з необхідних умов демократичного правління, оскільки вони являють собою механізм, за допомогою якого населення країни на засадах процедури, встановленої законодавством, вільно виявляють свою волю у питаннях про те, хто має законне право здійснювати владні повноваження від його імені та в його інтересах. Забезпечення істинно демократичних виборів є частиною зусиль із встановлення більш широких процесів та створення установ демократичного правління. Тому, не зважаючи на те, що у всіх виборчих процесах повинні знаходити відображення універсальні принципи істинно демократичних виборів, жодні вибори не можна розглядати окремо від політичних та культурно-історичних умов, у яких вони відбуваються.

Істинно демократичні вибори не можуть бути забезпечені без реалізації на постійних засадах широкого кола інших прав людини та засадничих свобод за відсутності дискримінації за ознакою раси, кольору шкіри, статі, мови, релігії, політичних та решти поглядів, національного або соціального походження, майнового стану, станового положення або іншого соціального статусу, включно, між іншим, із статусом інвалідів, а також у разі недопущення свавільних та необґрунтованих обмежень. Ці права, так само як і інші права людини та демократія в ширшому своєму розумінні не можуть бути забезпечені без законодавчих гарантій. Ці засадничі правила визнаються в угодах з прав людини та інших міжнародних угодах, а також у документах чисельних міжурядових організацій. Таким чином, забезпечення істинно демократичних виборів є предметом стурбованості для міжнародних організацій, так само як і національних установ, учасників політичної боротьби, громадян та їхніх громадських організацій.

Міжнародне спостереження за виборами уособлює виявлення зацікавленості міжнародної спільноти до забезпечення демократичних виборів як компоненту розвитку демократії включно з повагою до прав людини та верховенства права. Міжнародне спостереження за виборами, разом з його акцентом на громадянські та політичні права, являє собою частину міжнародного спостереження за дотриманням прав людини і повинно здійснюватися шляхом підтримування вищих стандартів неупередженості стосовно національних учасників політичної боротьби, і під час його проведення не повинні братися до уваги будь-які подвійні чи багатопланові міркування, які можуть суперечити неупередженості. Воно забезпечує оцінку виборчих процесів згідно міжнародних принципів проведення істинно демократичних виборів та національного законодавства та одночасно виходить з визнання того, що ніхто інший, окрім населення країни врешті решт не вирішує питання щодо легітимності процесу виборів та довіри до його результатів.

Міжнародне спостереження за виборами може у потенціалі підвищити авторитетність виборчих процесів шляхом недопущення та розголошення порушень та випадків фальсифікації, а також шляхом внесення рекомендацій з покращення процесу виборів. Воно може сприяти підвищенню довіри громадськості, де це необхідно, більш активній участі виборців та послабляти потенційні фактори виникнення конфліктів у зв'язку з виборами. Воно також має на меті підвищення поінформованості на міжнародному рівні шляхом обміну досвідом та інформацією про розвиток демократії.

Міжнародне спостереження за виборами набуло широкого визнання у всьому світові та грає важливу роль у забезпеченні точної та неупередженої оцінки характеру виборчих процесів. Прискіпливе та неупереджене міжнародне спостереження за виборами вимагає наявності надійних методологій та співробітництва з національними органами влади, національними учасниками політичної боротьби (політичними партіями, кандидатами і прихильниками позицій з питань, які винесені на референдум), національними організаціями із спостереження за виборами та поміж решти іншими міжнародними організаціями із спостереження за виборами, які викликають довіру.

В цьому зв'язку міжурядові організації та міжнародні неурядові організації, які схвалюють цю Декларацію та доданий до неї Кодекс поведінки міжнародних спостерігачів за виборами, спільно наголошують про наступне:

- 1 Істинно демократичні вибори – це уособлення суверенних прав, що належать населенню країни, вільне волевиявлення якого покладено за основу повноважень та легітимності уряду. Права громадян обирати та бути обраними під час періодичних істинно

демократичних виборів – це міжнародне визнання права людини. Істинно демократичні вибори мають на меті мирне вирішення боротьби за політичну владу в країні й тому грають центральну роль у підтриманні миру та стабільності і надають мандат на демократичне правління.

- 2 Згідно Загальної декларації прав людини, Міжнародного пакту про громадянські і політичні права та інших міжнародних угод кожна людина має право й повинна бути забезпеченою можливістю брати участь у веденні державних та громадських справ його чи її країни з недопущенням дискримінації, що підпадає під заборону згідно з міжнародними принципами прав людини та без жодних необґрунтованих обмежень. Це право може здійснюватися безпосередньо – шляхом участі у референдумах, балотування на виборчі посади чи в інший спосіб – або через вільно обраних представників.
- 3 Воля населення країни покладена за основу повноважень уряду і ця воля повинна визначатися на засадах істинних періодичних виборів, які гарантують право та можливість вільну голосувати та бути обраним на справедливих засадах шляхом загального та рівноправного волевиявлення з використанням процедур таємного голосування або аналогічних процедур вільного голосування разом із забезпеченням точного підрахунку, оголошенням результатів виборів та повагою до них. Згідно до цього, забезпечення істинно демократичних виборів передбачає залучення цілої низки прав та свобод, процесів, законів та інститутів.
- 4 Під міжнародним спостереженням за виборами розуміється: систематичний, всеосяжний і ретельний збір інформації про закони, процеси й інститути, що мають відношення до проведення виборів, і про інші фактори загальних обставин, що стосуються проведення виборів; об'єктивний і кваліфікований аналіз такої інформації; і висловлення висновків щодо характеру процесу виборів згідно найвищих стандартів стосовно точності інформації й об'єктивності аналізу. У рамках міжнародного спостереження за виборами необхідно, де це можливо, пропонувати рекомендації з підвищення авторитетності й ефективності процесу виборів і супутніх процесів, не допускаючи, натомість, втручання в подібні процеси й не перешкоджаючи їхньому здійсненню. Міжнародні місії із спостереження за виборами являють собою організовані зусилля міжурядових і міжнародних неурядових організацій і асоціацій з метою здійснення міжнародного спостереження за виборами.

- 5 Міжнародне спостереження за виборами забезпечує оцінку виборів у період до проведення виборів, у день їхнього проведення й у період після їхнього закінчення на основі всеосяжного довгострокового спостереження з використанням різних методів. У рамках цих зусиль спеціалізовані місії із спостереження можуть вивчати обмежене коло питань і конкретних процесів, що стосуються періодів до проведення виборів і після їхнього проведення (таких, як встановлення кордонів виборчих округів, реєстрація виборців, використання електронних технологій і функціонування механізмів подачі й розгляду скарг у зв'язку із проведенням виборів). Можуть також бути задіяні відособлені спеціалізовані місії із спостереження за тією умові, що такі місії виступають із чітко сформульованими публічними заявами про те, що їхня діяльність і висновки за її підсумками обмежені за сферою свого охоплення й що вони не роблять висновків про загальний процес виборів у зв'язку з такою обмеженою діяльністю. Усі місії із спостереження повинні докласти погоджених зусиль для того, щоб день виборів розглядався в контексті їхнього проведення й щоб не перебільшувати значення висновків, зроблених у день проведення виборів. У рамках міжнародного спостереження за виборами вивчаються умови, пов'язані зі здійсненням права обирати й бути обраним, включно, серед іншого, з дискримінацією або іншими перешкодами для участі в процесі виборів на підставі політичних і інших поглядів, тендерної й расової приналежності, кольору шкіри, етнічного походження, мови, релігії, національного або соціального походження, майнового стану, станового положення або іншого соціального статусу, такого, як статус осіб з фізичними недоліками. Висновки міжнародних місій із спостереження за виборами фактично є загальним відправним пунктом для всіх, хто виявляє зацікавленість до виборів, включаючи учасників політичної боротьби. Це може мати особливо важливе значення під час заперечування результатів виборів, коли об'єктивні й достовірні висновки можуть послабити потенційні фактори виникнення конфлікту.
- 6 Міжнародне спостереження за виборами здійснюється в інтересах населення країни, у якій проводяться вибори, і в інтересах міжнародного співтовариства. Спостереження орієнтоване на сам процес і не стосується якихось конкретних результатів голосування, воно стосується результатів виборів лише в тій мірі, у якій це пов'язано з їхнім чесним і точним оголошенням в умовах транспарентності й у встановлений термін. Не можна включати до складу міжнародної місії із спостереження за виборами людину, якщо вона має якісь політичні, економічні або інші інтереси, котрі перешкоджають дотриманню точності й об'єктивності під час

проведення спостереження та/або підбиття висновків про характер процесу виборів. Ці вимоги повинні ефективно дотримуватися впродовж тривалих періодів часу спостерігачами, що здійснюють довготермінове спостереження, а також протягом коротших періодів спостереження за виборами в день їхнього проведення, зважаючи, що кожний із цих періодів ставить перед спостерігачами конкретні завдання із проведення незалежного та об'єктивного аналізу. Міжнародні місії із спостереження за виборами не повинні приймати фінансову або матеріальну допомогу з боку урядових органів, за виборами в які вони спостерігають, оскільки це може викликати істотний конфлікт інтересів і підірвати довіру до об'єктивності висновків місії. Міжнародні делегації із спостереження за виборами повинні бути готові до надання інформації про джерела свого фінансування у випадку надходження відповідних і обґрунтованих запитів.

- 7 Міжнародні місії із спостереження за виборами повинні робити своєчасні, достовірні й неупереджені заяви для громадськості (зокрема, надавати їхні копії виборчим органам і іншим відповідним національним установам) з поданням своїх висновків і будь-яких відповідних рекомендацій, які вони заважають корисними для вдосконалювання виборчих процесів. Місії повинні привселюдно повідомляти про свою присутність у країні, у тому числі про свій мандат, склад і строк повноважень, представляти, у відповідних випадках, періодичні доповіді й публікувати попередні заяви про висновки за підсумками виборів і остаточну доповідь по завершенню процесу виборів. Міжнародні місії із спостереження за виборами можуть проводити приватні зустрічі з тими, хто зацікавлений в організації істинно демократичних виборів у країні, з метою обговорення висновків та рекомендацій місії. Міжнародні місії із спостереження за виборами можуть також презентувати доповіді своїм відповідним міжурядовим або міжнародним неурядовим організаціям.
- 8 Організації, що схвалюють цю Декларацію й доданий до неї Кодекс дій міжнародних спостерігачів за виборами зобов'язуються співпрацювати один з одним в рамках міжнародних місій із спостереження за виборами. Міжнародне спостереження за виборами може проводитися, наприклад, у вигляді: місій за участю окремого міжнародного спостерігача; спеціальних спільних міжнародних місій із спостереження за виборами; або скоординованих міжнародних місій із спостереження за виборами. У кожному разі, організації, що схвалюють Декларацію й Кодекс дій, зобов'язуються спільно працювати з метою забезпечення

максимально ефективної участі їхніх міжнародних місій із спостереження за виборами.

- 9 Міжнародне спостереження за виборами повинне проводитися з повагою до суверенітету країни, у якій вони проводяться, і з повагою до прав людини населення країни. Міжнародні місії із спостереження за виборами повинні поважати закони країни перебування, а також виявляти повагу до національних органів влади, включно з виборчими органами, і здійснювати свою діяльність у такий спосіб, щоб вона була сумісна з повагою й повагою до прав людини й засадничих свобод.
- 10 Міжнародні місії із спостереження за виборами повинні активно прагнути співробітництва з виборчими органами країни перебування, і не повинні бути перешкодою на шляху здійснення процесу виборів.
- 11 Рішення будь-якої організації зорганізувати проведення міжнародної місії із спостереження за виборами або вивчити можливість організації місії із спостереження не обов'язково означає, що ця організація розглядає процес виборів у країні їх проведення як такий, що не викликає довіри. Жодна з організацій не повинна відряджати міжнародну місію із спостереження за виборами в країну за таких умов, коли існує ймовірність того, що її присутність буде розглядатися як легітимізація явно недемократичного процесу виборів, і в будь-яких випадках існування таких умов міжнародні місії із спостереження за виборами повинні виступати з публічними заявами, для того щоб їхня присутність у країні не була ознакою такої легітимізації.
- 12 Для того щоб міжнародна місія із спостереження за виборами могла ефективно й сумлінно вести свою роботу, повинні бути дотримані деякі основні умови. Відповідно до цього, міжнародна місія із спостереження за виборами може бути організована тільки за тієї умові, що країна, у якій проводяться вибори, вживає наступних заходів:
  - а) виступає із запрошенням або будь-яким іншим образом висловлює свою готовність прийняти міжнародні місії із спостереження за виборами відповідно до вимог кожної з організацій, що беруть участь, завчасно до проведення виборів, для того щоб було досить часу для проведення аналізу всіх процесів, що мають важливе значення для організації істинно демократичних виборів;

- b) гарантує безперешкодний доступ міжнародної місії із спостереження за виборами до вивчення всіх етапів процесу виборів і всіх технічних засобів проведення виборів, у тому числі електронних технологій і процедур затвердження результатів електронного голосування та інших технологій, не вимагаючи від місії із спостереження за виборами укласти угоди про збереження конфіденційності або нерозголошення інформації, що стосується технічних засобів або процедур виборів, і визнає, що міжнародні місії із спостереження за виборами можуть відмовити у затвердженні технічних засобів у якості прийнятних;
- c) гарантує безперешкодний доступ усіх осіб, що беруть участь у процесі виборів, включно з:
- / посадовими особами виборчих органів на всіх рівнях, по наданню обґрунтованого прохання;
  - // членами законодавчих органів влади, урядових службовців і співробітників органів безпеки, діяльність яких має відношення до організації істинно демократичних виборів;
  - /// усіма політичними партіями, усіма організаціями й особами, які виявили бажання брати участь у виборчій боротьбі (включно з допущеними до участі у виборах, недопущеними до участі у виборах і кандидатів, що відмовилися від участі у виборах) або утрималися від участі в ній;
  - /V співробітниками засобів масової інформації;
  - V усіма організаціями й усіма особами, які зацікавлені в забезпеченні істинно демократичних виборів у країні;
- d) гарантує свободу пересування країною для всіх членів міжнародної місії за спостереженням за виборами;
- e) гарантує, що міжнародна місія із спостереження за виборами може вільно, без втручання ззовні, робити публічні заяви та доповіді щодо її висновків і рекомендацій стосовно пов'язаних з виборами процесів і подій;
- f) гарантує, що жоден з урядових органів, органів безпеки або виборчих органів не буде втручатися у відбір окремих спостерігачів або інших членів міжнародної місії із спостереження за виборами й не буде намагатися обмежити їхній чисельний склад;

- g) гарантує повноцінну акредитацію по всій території країни (себто, видачу будь-якого посвідчення особи або документа для проведення спостереження за виборами) для всіх осіб, відібраних для роботи в якості спостерігачів або інших учасників міжнародної місії із спостереження за виборами, за тієї умови, що місія буде дотримуватися чітко встановлених, обґрунтованих й недискримінаційних вимог до акредитації;
- h) гарантує, що жоден з урядових органів, органів безпеки або виборчих органів не буде втручатися в діяльність міжнародної місії із спостереженням за виборами;
- i) гарантує, що жоден з урядових органів не буде натискати, погрожувати вживанням заходів або вживати якихось заходів покарання стосовно будь-яких громадян своєї країни або іноземних громадян, які працюють на міжнародну місію із спостереження за виборами, надають їй допомогу або надають їй інформацію відповідно до міжнародних принципів спостереження за виборами.

Як необхідну умову організації міжнародної місії із спостереження за виборами можуть вимагати міжурядові й міжнародні неурядові організації, щоб такі гарантії були викладені у формі меморандуму про взаєморозуміння або аналогічного документу, погодженого з урядовими й/або виборчими органами. Спостереження за виборами — діяльність цивільного характеру, і вона буде мати сумнівну користь в умовах, пов'язаних з високим рівнем ризику, таких, що обмежують безпеку розгортання спостерігачів або в інший спосіб і таких, що не допускають застосування надійних методів спостереження за виборами.

- 13 Міжнародні місії із спостереження за виборами повинні прагнути схвалення їхньої присутності з боку усіх основних учасників політичної боротьби й можуть вимагати такого схвалення.
- 14 Учасники політичної боротьби (партії, кандидати й прихильники позицій з питань, винесених на референдум) дотримуються своїх законних інтересів у процесі виборів на засадах здійснення свого права бути обраним і безпосередньо брати участь в роботі уряду. Відповідно до цього вони повинні мати доступ до контролю за всіма процесами, пов'язаними з виборами, і до спостереження за дотриманням процедур, включно, серед іншого, з роботою електронних і інших технічних засобів проведення виборів на виборчих дільницях, у центрах підрахунку результатів голосування й на інших об'єктах проведення виборів, а також транспортуванням виборчих бюлетенів і інших важливих документів.

- 15 Міжнародні місії із спостереження за виборами повинні:
- a) встановлювати зв'язок з усіма учасниками політичної боротьби в рамках процесу виборів, включно з представниками політичних партій і кандидатами, які можуть мати інформацію стосовно якості процесу виборів;
  - b) заохочувати подання ними інформації щодо характеру цього процесу;
  - c) зробити незалежну й об'єктивну оцінку такої інформації;
  - d) як важливий аспект міжнародного спостереження за виборами оцінювати, чи надається учасникам політичної боротьби на недискримінаційних засадах доступ до перевірки цілісності всіх елементів процесу виборів на всіх його етапах. Міжнародні місії із спостереження за виборами повинні у своїх рекомендаціях, які можуть або надаватися в писемній формі, або висловлюватися на різних етапах процесу виборів, виступати за усунення будь-яких неправомірних обмежень діяльності учасників політичної боротьби або втручання в неї, для того щоб гарантувати цілісність процесу виборів.
- 16 Громадяни мають міжнародно-визнане право на свободу асоціацій й на участь у веденні державних і суспільних справ їхньої країни. Ці права можуть здійснюватися на основі діяльності неурядових організацій з контролю за всіма процесами, пов'язаними з виборами, і спостереження за дотриманням процедур, включно, серед іншого, з роботою електронних і інших технічних засобів проведення виборів на виборчих дільницях, у центрах підрахунку результатів голосування й на інших об'єктах проведення виборів, а також перевезення виборчих бюлетенів і інших важливих документів. Міжнародні місії із спостереження за виборами повинні робити оцінку й надавати доповіді з питання про те, чи мають можливість незалежні національні організації з контролю й спостереження за виборами здійснювати свою діяльність на недискримінаційній засадах без неправомірних обмежень або втручання ззовні. Міжнародні місії із спостереження за виборами повинні відстоювати право громадян на здійснення безстороннього спостереження за виборами на національному рівні без жодних невинуватених обмежень або втручання ззовні й у своїх рекомендаціях повинні виступати за усунення будь-яких подібних невинуватених обмежень або втручання.
- 17 Міжнародні місії зі спостереження за виборами повинні виявляти

національні організації, що викликають довіру, шляхом оцінки їхнього неупередженого контролю над виборами, встановлювати з ними зв'язки на постійній основі та співробітничати з ними в міру необхідності. Міжнародні місії зі спостереження за виборами повинні заохочувати подання такими організаціями інформації щодо характеру процесу виборів. Після проведення незалежної оцінки інформації, що подається такими організаціями, їхні висновки можуть стати важливим доповненням до висновків міжнародних місій зі спостереження за виборами, але при цьому міжнародні місії зі спостереження за виборами повинні зберігати свою незалежність. Зважаючи на це, міжнародні місії зі спостереження за виборами повинні докладати усіх можливих зусиль для проведення консультацій з такими організаціями до опублікування будь-яких заяв.

- 18 Міжурядові організації та міжнародні неурядові організації, що підтримують цю Декларацію визнають істотний прогрес, досягнутий у встановленні норм, принципів і зобов'язань, що сприяють проведенню дійсно демократичних виборів, і беруть на себе зобов'язання наголошувати про дотримання цих принципів при проведенні спостереження, винесенні рішень та оприлюдненню висновків, щодо характеру процесу виборів, а також зобов'язуються забезпечувати відкритість інформації, зважаючи на принципи та методи спостереження, які вони застосовують.
- 19 Міжурядові організації та міжнародні неурядові організації, що підтримують цю Декларацію визнають існування безлічі надійних методів спостереження за процесом виборів і беруть на себе зобов'язання обмінюватися інформацією щодо підходів і, у міру необхідності, погоджувати різні методи. Вони також визнають, що міжнародні місії зі спостереження за виборами повинні бути більшими за розміром, щоб вони могли незалежно та неупереджено визначати характер процесу виборів у країні. Місії повинні перебувати у країні досить довгий час, для того щоб вони могли виявити характерні риси всіх важливих елементів процесу виборів на передвиборному етапі, у день виборів та в період після виборів, якщо тільки діяльність спостереження та відповідного подання зауважень не зосереджена всього на одному елементі або на обмеженій кількості елементів процесу виборів. Вони визнають далі, що необхідно не допускати відособленого проведення спостереження в день виборів і не занадто наголошувати на його важливості – таке спостереження повинне існувати в контексті загального процесу виборів.
- 20 Міжурядові організації та міжнародні неурядові організації, що підтримують цю Декларацію визнають, що до складу міжнародних

місії зі спостереження за виборами необхідно включати людей, які володіють досить різноманітними політичними й професійними навичками, які мають незаплямовану репутацію та насправді довели свою чесність у тих процесах, що стосуються спостереження за виборами. Їхні оцінки можуть торкатися процесів виборів та загальноприйнятих принципів проведення виборів; міжнародних норм прав людини; порівнянні виборчого права та адміністративних процедур (включаючи використання комп'ютерів та інших технічних засобів для проведення виборів); порівняльного аналізу політичних процесів та конкретних умов у країні. Організації, що підтримують цю Декларацію також визнають важливе значення гендерно збалансованого складу учасників та керівників міжнародних місій зі спостереження за виборами, а також включення до складу таких місій громадян різних країн.

- 21 Міжурядові організації та міжнародні неурядові організації, що підтримують цю Декларацію зобов'язуються:
- a. інформувати усіх учасників своїх міжнародних місій зі спостереження за виборами про важливість подачі точної інформації та політичної неупередженості при винесенні оцінок і висновків;
  - b. подавати документи про поле діяльності або інші аналогічні документи, що роз'яснюють цілі місії;
  - c. подавати інформацію щодо відповідних національних законів, постанов, загального політичного стану та інших питань;
  - d. проводити навчання всіх учасників місії зі спостереженням за виборами стосовно методів, що вони повинні використовувати;
  - e. вимагати від усіх учасників місії зі спостереження за виборами прочитати та взяти на себе зобов'язання дотримуватися доданого до Декларації „Кодексу Поведінки Міжнародних Спостерігачів на Виборах”. До Кодексу можуть вноситися зміни, що не торкаються його основи, з метою відповідності вимогам організації, або взяти на себе зобов'язання дотримуватися раніше існуючого Кодексу Поведінки організації, який по суті, не відрізняється від доданого Кодексу Поведінки.
- 22 Міжурядові організації та міжнародні неурядові організації, що підтримують цю Декларацію зобов'язуються докладати усіх зусиль задля дотримання положень Декларації та доданого до неї Кодексу Поведінки Міжнародних Спостерігачів на Виборах. Щораз, коли організація, що підтримує цю Декларацію, вважає за необхідне послатись на положення Декларації або доданого до неї Кодексу Поведінки Міжнародних Спостерігачів з метою проведення спостереження за виборами згідно з Декларацією, організація зобов'язується пояснити у своїй публічній заяві чому це було

необхідно, а також бути готовою відповісти на відповідні питання з боку інших організацій, що підтримують Декларацію.

- 23 Організації, які підтримують цю Декларацію визнають, що направляти делегації зі спостереження за виборами в інші країни можуть й уряди, а за виборами можуть спостерігати також інші організації. Організації, які підтримують цю Декларацію вітають участь таких спостерігачів, які на тимчасовій основі погоджуються з її положеннями та дотримуються доданого до неї Кодексу Поведінки Міжнародних Спостерігачів на Выборах.
- 24 Декларація та доданий до неї Кодекс Поведінки Міжнародних Спостерігачів на Выборах покликані виступати в ролі технічних документів, для виконання яких не потрібні рішення політичних органів, що підтримують ці організації (такі як асамблеї, ради або ради директорів), але водночас такі рішення вітаються. Декларація та доданий до неї Кодекс Поведінки Міжнародних Спостерігачів на Выборах відкриті для погодження іншими міжурядовими й міжнародними неурядовими організаціями. Погодження цих організацій повинно бути зареєстроване у Відділі сприяння проведенню виборів Організації Об'єднаних Націй.

Кодекс Поведінки Міжнародних Спостерігачів на Виборах

Міжнародне спостереження за виборами знайшло широке визнання в усьому світі. Воно проводиться міжурядовими та міжнародними неурядовими організаціями, а також асоціаціями з метою забезпечення об'єктивної та точної оцінки характеру виборчих процесів в інтересах населення країни, у якій вони проводяться, і на благо міжнародного співтовариства. Відповідно, багато чого залежить від забезпечення авторитетності міжнародного спостереження за виборами, тому всі учасники міжнародних місій зі спостереження за виборами, включаючи спостерігачів з довгостроковими та короткостроковими повноваженнями, членів дослідницьких делегацій, спеціалізовані групи зі спостереження та керівники місій повинні підписати та слідувати положенням Кодексу Поведінки.

Повага суверенних прав і міжнародних норм з прав людини

Вибори — це здійснення суверенних прав населення країни, вільне волевиявлення якого лежить в основі повноважень і легітимності уряду. Права громадян обирати й бути вибраними у ході дійсно демократичних виборів — це міжнародно-визнані права людини і вони вимагають забезпечення низки основних прав і свобод. Спостерігачі на виборах зобов'язані поважати суверенітет приймаючої країни, а також права та свободи її населення.

Повага законів країни та виборчих органів

Спостерігачі зобов'язані поважати закони приймаючої країни та органи, на які покладена відповідальність за керівництво процесом виборів. Спостерігачі зобов'язані рахуватися з будь-якими правомірними розпорядженнями, що надходять від урядових органів, органів безпеки та виборчих органів країни. Спостерігачі також зобов'язані поважати посадових осіб виборчих органів та інших представників державних органів влади країни. Спостерігачі зобов'язані відзначати випадки, коли закони, положення або дії посадових осіб уряду й/або виборчих органів створюють зайві труднощі або перешкоди для здійснення пов'язаних з виборами прав, забезпечення яких гарантується законом, конституцією та укладеними міжнародними угодами.

Повага цілісності міжнародної місії зі спостереження за виборами

Спостерігачі зобов'язані поважати та зберігати цілісність міжнародної місії зі спостереження за виборами. Мається на увазі, зокрема, дотримання положень Кодексу Поведінки, будь-яких інструкцій у письмовій формі (таких як коло повноважень, директиви та постанови) і будь-яких усних вказівок, що надходять від керівництва місії зі спостереження. Спостерігачі

зобов'язані: відвідувати всі необхідні інструктажі, що проводяться місією зі спостереження, навчальні курси та наради за підсумками роботи; ознайомлюватися з виборчими законами, правилами та іншим відповідним законодавством за вказівкою місії зі спостереження; чітко дотримуватися методів, що застосовуються місією зі спостереження. Спостерігачі зобов'язані також повідомляти керівництво місії зі спостереження про будь-які конфлікти інтересів, які можуть у них виникати, і про будь-які помічені ними випадки недостойної поведінки інших спостерігачів, що входять до складу місії.

Збереження цілковитої політичної неупередженості

Спостерігачі зобов'язані цілковито дотримуватися строгої політичної неупередженості, у тому числі і в неробочий час. Вони зобов'язані утримуватися від вираження або прояву якої б то не було упередженості або схильності до державних органів влади, політичних партій, кандидатів, винесених на референдум питань або будь-яких спірних питань у межах виборчого процесу. Спостерігачі також повинні утримуватися від будь-якої діяльності, яка може бути сприйнята як надання переваги одному з учасників політичної боротьби, або забезпечення йому більш вигідного положення, та, зокрема, утримуватися від носіння або виставляння будь-яких символів, кольорів чи гасел, що свідчать про певну прихильність до певної політичної сили, та не отримувати від учасників політичної боротьби речей, які можуть мати певну цінність.

Не перешкоджати виборчим процесам

Спостерігачі зобов'язані не чинити перешкод процесу виборів на жодному з його етапів, включаючи передвиборні процеси, голосування, підрахунок та сумування результатів голосування та процеси після дня виборів. Спостерігачі можуть, якщо це тільки не заборонено законом, на місцях вказувати посадовим особам виборчих органів на порушення, випадки фальсифікації або суттєві проблеми, але вони повинні робити це не створюючи зайвих перешкод. Спостерігачі можуть звертатися з питаннями до посадових осіб виборчих органів, представників політичних партій та інших спостерігачів на виборчих дільницях, а також можуть відповідати на питання про їхню власну діяльність при тій умові, що їхні дії не перешкоджають процесу виборів. При відповіді на питання спостерігачі не повинні прагнути до скеровування процесу виборів. Спостерігачі можуть задавати питання виборцям і відповідати на їхні питання, але не можуть просити їх сказати, за кого з кандидатів, за яку партію або за яку з позицій серед питань, винесених на референдум, вони проголосували.

Пред'явлення належного посвідчення

Спостерігачі повинні носити на видному місці посвідчення особи, надане їм місією зі спостереження за виборами, а також посвідчення, що вимагають органи державної влади, та зобов'язуються пред'являти його

офіційним представникам виборчих органів та іншим зацікавленим представникам органів державної влади на їхнє прохання.

Забезпечення точності спостереження та професіоналізму при винесенні висновків

Спостерігачі зобов'язані забезпечувати точність усіх своїх спостережень. Спостереження повинні бути всеосяжними при забезпеченні обліку як позитивних, так і негативних факторів, розмежування суттєвих та несуттєвих факторів, а також виявленні характерних рис, які можуть істотно вплинути на якість процесу виборів. Судження спостерігачів повинні виноситися з дотриманням найвищих вимог до точності подачі інформації та об'єктивності аналізу із розмежуванням суб'єктивних та об'єктивних фактів. Спостерігачі зобов'язані опиратися лише на достовірні та перевірені матеріали та не робити передчасних висновків. Спостерігачі зобов'язані також вести облік інформації про місця, у яких вони проводили спостереження, та про результати цього спостереження, а також вести облік іншої важливої інформації відповідно до вимог місії зі спостереження за виборами. Спостерігачі зобов'язані надавати таку документацію місії.

Утримання від коментарів для громадськості або засобів масової інформації до опублікування заяви місії

Спостерігачі зобов'язані утримуватися від висловлення будь-яких особистих зауважень згідно зі своїми спостереженнями чи висновками представникам засобів масової інформації або громадськості до того, як місія зі спостереження за виборами виступить із заявою, якщо тільки вони не одержали конкретних вказівок на це від її керівництва. Спостерігачі можуть давати роз'яснення з питань про характер місії зі спостереження, її діяльності та з інших питань, яких місія зі спостереження порахує доречними, і повинні рекомендувати співробітникам засобів масової інформації або іншим зацікавленим особам звертатися до тих, хто спеціально призначений для цього місією зі спостереження.

Співробітництво з іншими спостерігачами на виборах

Спостерігачі повинні бути інформовані про інші місії зі спостереження за виборами, як міжнародні, так і національні, та зобов'язані співпрацювати з ними відповідно до вказівок керівництва місії зі спостереження за виборами.

Забезпечення належної особистої поведінки

Спостерігачі зобов'язані дотримуватися належної особистої поведінки та проявляти повагу до інших, у тому числі проявляти щире ставлення до культури та звичаїв приймаючої країни, проявляти розсудливість в особистих відносинах і постійно, у тому числі й у неробочий час, прирівнювати свою поведінку до професіоналізму найвищого рівня.

Порушення Кодексу Поведінки

У випадку виникнення проблем, пов'язаних з порушенням Кодексу Поведінки, місія зі спостереження за виборами проводить відповідне розслідування. Якщо буде встановлено, що мало місце серйозне порушення, то спостерігач, що вчинив його, може бути позбавлений своєї акредитації або бути виключений зі складу місії зі спостереження за виборами. Прийняття таких рішень перебуває винятково у компетенції керівництва місії зі спостереження за виборами.

Зобов'язання дотримуватися Кодексу Поведінки

Кожний учасник місії зі спостереження за виборами повинен ознайомитися з текстом Кодексу Поведінки та повинен поставити свій підпис під зобов'язанням дотримуватися його.

Зобов'язання дотримання Кодексу Поведінки міжнародних спостерігачів на виборах

Я прочитав і ознайомився з текстом Кодексу Поведінки міжнародних спостерігачів на виборах, який був наданий мені місією зі спостереження за виборами. Я підтверджую, що буду дотримуватися Кодексу Поведінки та що вся моя діяльність як спостерігача на виборах буде здійснюватися в повній відповідності з ним. У мене немає конфлікту інтересів, ні політичних, ні економічних, ні будь-яких інших, які могли б вплинути на мою здатність бути неупередженим спостерігачем на виборах і дотримуватися Кодексу Поведінки.

Я буду незмінно зберігати свою політичну неупередженість. Я виноситиму свої судження виходячи з дотримання найвищих вимог до точності інформації та об'єктивності аналізу із розмежуванням суб'єктивних і об'єктивних фактів, і я буду робити всі свої висновки, опираючись лише на достовірні та перевірені матеріали.

Я не чинитиму перешкод виборчим процесам. Я поважатиму державні закони та обов'язки посадових осіб виборчих органів і буду з повагою ставитися до виборчих та інших органів державної влади. Я поважатиму права людини та основні свободи населення країни. Я буду дотримуватися належної особистої поведінки та проявляти повагу до інших, у тому числі проявляти щире ставлення до культури і звичаїв приймаючої країни, проявляти розсудливість в особистих відносинах і постійно, у тому числі й у неробочий час, прирівнювати свою поведінку до професіоналізму найвищого рівня.

Я захищатиму цілісність міжнародної місії зі спостереження за виборами та буду керуватися її інструкціям. Я відвідуватиму всі інструктажі, навчальні курси та наради за підсумками роботи, участі в яких вимагає місія зі спостереження за виборами, і буду співробітничати в підготовці її заяв і доповідей у випадку надходження відповідного прохання. Я буду втримуватися від оприлюднення своїх особистих зауважень, спостережень або висновків у засобах масової інформації або для громадськості до того, як місія зі спостереження за виборами виступить із заявою, якщо тільки я не якщо тільки не отримаю конкретних вказівок на це від керівництва.

П.І.Б.

Підпис

Дата